

Josip MARČELIĆ

SUPATNJA I SURADNJA S OTKUPITELJEM

Sažetak

Patnja, prisutna u životu pojedinca, obitelji i društva, a koju čovjek nastoji pod svaku cijenu ublažiti i otkloniti, posve novi smisao dobiva utoliko ukoliko biva promatrana u svjetlu objave i življena u povezanosti s otkupiteljskim djelom Isusa Krista. Sjedinjena s Kristovom mukom i smrću, s njegovim darivanjem života kao najvišim izrazom poslušnosti Ocu i nenadmašne ljubavi prema čovjeku, ljudska patnja postaje osmišljena, spasonosna i suočiteljska. To potvrđuju primjeri iz povijesti Crkve, a isto zacijelo vrijedi također za čovjeka današnjice.

Uvod

Patnja postoji i pratilica je na našem životnom putu. Kako je osmisliti, kako ublažiti, kako otkloniti? Kako je preobraziti, posvetiti, učiniti spasonosnom? Ona je prisutna u pojedincu, u obitelji, u društvu.¹

Naša je nakana zaustaviti se posebno na vidu ljudske patnje koja, sjedinjena s Kristovom, postaje spasonosna.² Stoga ćemo najprije pogledati u Bibliji kako je patnja spasonosna, u Starom zavjetu, te posebno u Novom, da bismo se osvrnuli na povijest Crkve i naše sadašnje prilike.

I. Patnja u SZ

1. Za razumijevanje patnje potrebno je imati pred očima njezin izvor. Biblija nam jasno o tome govori u knjizi Postanka (gl. 2-3).

Bog je izvor života i životne sreće. Dok je čovjek povezan s Bogom, svojim izvorom, ima također i život i životnu sreću (Post 2). Nažalost, objava nam govori kako čovjek nije ostao u tom zajedništvu s Bogom, kako ga je naime raskinuo, i tako je na svijetu život ugrožen, na razne načine (kroz patnju, bol, bolesti), i konačno čovjek završava u smrti: "Prah si, u prah ćeš se i vratiti" (Post 3,19).

Biblijski pogled je zbijen, globalan, ali veoma jasan. Upućuje na sržno pitanje. Konkretno očitovanje tog uništavajućeg vala grijeha u povijesti, zavisit će o prilikama, i bit će zacijelo veoma isprepletano. Nama

1 Usp. M. VUGDELIJA, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva*, Franjevačka visoka bogoslovija - Makarska, Zagreb 1995, str. 3 sll.

2 Usp. IVAN PAVAO II, *Spasonosno trpljenje (Salvifici doloris)*, KS, Zagreb 1985, II izd., br. 5-8.

nije do toga, u ovom osvrtu, da uđemo u trag svakoj pojedinosti kako se bol, patnja, uništenje i smrt vežu sa svojim praizvorom grijeha, nego da uočimo cjelinu uzroka i njihove glavne povezanosti.³

Iz te biblijske objave uočavamo da je patnja posljedica grijeha i kazna za grijeh.

2. No, Biblija ističe također da je patnja i poziv na obraćenje Bogu, na popravak tog prekida. U tome vidimo da je patnja ujedno spasosna za pojedinca. Proroci i mudrosna književnost o tome nam na više mjesta govore.⁴

3. U SZ također vidimo da i tuđa patnja može olakšati patnje drugoga i pomoći mu da se ponovno vrati u zajedništvo s Bogom. U tom smislu posebno je dirljivo zorno opisivanje patnji Sluge Jahvina koji svojom patnjom spašava druge.⁵

Smatramo dovoljnim istaknuti ove vidove patnje u SZ u okviru našega razmišljanja.⁶

II. Novi zavjet

Isus dolazi da otkupi i spasi čovjeka koji je grijehom otpao od Boga. Što je Bog obećao u Praevandelju (Post 3, 15), to i ostvaruje. Poslanica Hebrejima piše: "Došao sam vršiti volju tvoju; zato si mi tijelo pripratio" (usp. Heb 10,5-9). A poslanica Filipljanima kaže: "Postao je poslušan sve do smrti, do smrti na križu" (Fil 2,8).

a) Isus djelom pokazuje kako pobjeđuje ljudsku patnju kroz čitavo svoje djelovanje. To ističe i Petar u svojim prvim navještajima: "Prošao je čineći dobro i ozdravljajući sve koje đavao bijaše tlačio" (Dj 10,38). Ozdravljenja i uskrisenja su znakovi njegova mesijanskog poslanja (Mt 11,5; Lk 4,18 sl), predznaci konačne pobjede. U njemu se ispunja proroštvo o Sluzi Božjemu koji je "naše bolesti na se uzeo" (Iz 53,4), te stoga i liječi sve bolesti (Mt 8,17).

Vrhunac njegova života poklapa se s pomirbenim darom njegova života (Mt 20,28), da "pomogne onima koji stoje u kušnji" (Heb 2,18), te se poistovjećuje sa svim patnicima na zemlji (Mt 25,35-40). Upravo ta otkupiteljska muka očituje slavu Sina (Iv 17,1; 12,31 sl).⁷

b) Nadalje, Isus uništava sam korijen i izvor svih tih zala. Svojom mukom na Križu Isus nas je otkupio (Fil 2,6-8). Otkupljenje svijeta treba da se ostvari suprotnim činom negoli se zbila propast: po neposluhu propast, po poslušnosti otkupljenje. Poslušnost Kristova uključuje potpuno darivanje sebe, u tijelu, tako da to tijelo bude poslušno sve do smrti na križu.⁸

³ Usp. M. VUGDELIJA, *nav. dj.*, str. 19 sl.

⁴ Usp. *isto*, str. 95 sl.

⁵ Usp. *isto*, str. 77 sl.

⁶ Usp. *isto*, str. 77 sl.; IVAN PAVAO II, *nav. dj.*, br. 17-18; M.-L. RAMLOT i J. GUILLET, *Patnja*, u: *Rječnik biblijske teologije* (dalje: RBT), KS, Zagreb 1969, st. 840-844; D. BETANCOURT, *Ustani i hodi*, Jelsa 1994, str. 24-48.

⁷ Usp. M.-L. RAMLOT i J. GUILLET, *nav. dj.*, st. 845-846; D. BETANCOURT, *nav. dj.*, str. 15-22.

⁸ Usp. P. GRELOT, *Grijeh*, u: RBT, st. 290-291.

Poslušnost ima bolnu stranu križa tek sporedno, u našem vremenitom i grješnom stanju. U nebu će poslušnost biti sama sreća! No, da bi se uspostavio uništeni prvotni odnos ljudi s Bogom, potrebno je ući u tu poslušnost, koja sada, u vremenu, zahtijeva mučni uspon i kidanje, križ, bol i patnju, dapače i smrt; jer treba ući u smrt da bi se nekoga izbavilo iz stanja smrti u koje je upao!

Odatle presudna važnost Isusove žrtvene smrti na križu u čitavom NZ.⁹

Otkupljenje

SZ najčešće govori o "otkupljenju" u vezi s Izlaskom: religiozno iskustvo što ga je Izrael tada doživio najbolje omogućuje da prodremo u sadržaj tog pojma. Izlazak se ne može odijeliti od Saveza: Bog otima svoj narod iz sužanjstva da ga sveže sa sobom. "Bit ću vašim Bogom" (Izl 6,6 sl). Tako Izrael postaje narod "posvećen Jahvi", poseban narod Božji (Izl 19,5 sl), "sveti narod", a Izraelci "Otkupljenici Gospodnji" (Iz 62,11 sl). Dva su dakle vida sadržana u tom pojmu: "kupnja" kojom je Izrael "osloboden", ali i "izmirenje", "ponovno sjedinjenje" s Bogom.¹⁰

NZ govori o otkupljenju (Lk 1,68; 2,38) koje je Isus posebno izveo na Kalvariji (Rim 3,24; Kol 1,14), ali sve više ističe uzimanje u posjed otkupljenika po slavnim uskrsnućima (Lk 21,28; Rim 8,23; Ef 1,14; 4,30).¹¹

Ivan posebno jasno povezuje Isusovu muku i proslavu (Iv 12,23.32.34); Janje iz Otkrivenja je "zaklano" u znak žrtve, ali ga Ivan u viđenju promatra "kako stoji", u znak uskrsnuća (Otk 5,6).¹²

Otkupljenje kao pomirenje. Pomirenje briše grijeh sjedinjujući opet čovjeka s Bogom i njemu ga "posvećujući" u skladu sa smislom škropljenja krvlju. Pomirenje ima, dakle, svrhu da "čovjeka učini ugodnim Bogu".¹³

Pomirenje je neko novo stvaranje (2 Kor 5,17), koje se naziva opravdanjem (Rim 5,9 sl) i posvećenjem (Kol 1,21 sl). Po njemu postajemo novo stvorenje, nova stvarnost, "sveti, neporočni i besprijekorni" (Kol 1,22).¹⁴

Poslanica Hebrejima naširoko tumači Kristovo svećeništvo prikazujući križ njegov kao žrtvu Pomirenja (Heb 9,1-14; usp. Rim 3,24 sl), Saveza (Heb 9,18-24), Sluge Božjega (Heb 9,28). On je svećenik poput Aro- na (Heb 5,1-4), poput Melkisedeka (Heb 7,3). On je jedini i vječni svećenik, koji je prinio svoju žrtvu jednom za sva vremena (Heb 7,27; 9,12), te zauvijek ostaje naš zagovornik (Heb 7,24 sl) i posrednik novoga Saveza (Heb 8,6-13; 10,12-18).¹⁵

Isus - Janje Božje. Isus svoju žrtvu prinosi za nas kao Janje Božje.¹⁶

Isus - Sluga Božji. Posebno je važno istaknuti kako on to čini kao Sluga Božji, naviješten od proroka Izaije.

9 Usp. P. MOLINARI, *Martire*, u: S. De FIORES e T. GOFFI (a cura di), *Nuovo dizionario di spiritualità*, Ediz. Paoline, IV ediz. 1985, str. 906 sl.; D. BETANCOURT, *nav. dj.*, str. 15-22.

10 Usp. S. LYONNET, *Otkupljenje*, u: RBT, st. 807-808.

11 Usp. *isto*, st. 808-810, poglavito st. 807.

12 Usp. *isto*, st. 811.

13 Usp. L. ROY, *Pomirenje*, u: RBT, st. 901-902, 903-904.

14 Usp. *isto*, st. 905-906.

15 Usp. A. GEORGE, *Svećeništvo*, u: RBT, st. 1309-1310.

16 Usp. M.-E. BOISMARD, *Janje Božje*, u: RBT, st. 590-592.

Naziv "Sluga Božji" u Bibliji je počasni naslov, koji Bog daje onome koga poziva da bude suradnikom u njegovu naumu.

U tu svrhu on šalje svoga Sina kao Slugu Božjega u najvišem smislu, da ostvari djelo otkupiteljskog poslanja. Krist, naime, svojom žrtvom okajava (pomiruje) grijeh ljudi, neposluh ljudi, i sjedinjuje ih u istom služenju Bogu.

Sluga Božji, prema Izaiji, svojom strpljivošću (Iz 50,6) i poniznošću (Iz 53,7) daje svoj život i svojom patnjom ispunja Božji naum (Iz 53,8.11 sl); on sebe predaje kao žrtvu da iz nje provre život (usp. Iz 53,10 sl).

Poput Sluge Božjega Isus daje svoj život za otkup mnogih grijешnika (Mk 10,43 sl; Mt 20,26 sl); zato s njim postupaju kao sa zločincem (Lk 22,37), te umire na križu (Mk 14,24; Mt 26,28), znajući da će uskrsnuti, kako je to napisano za Sina Čovječjega (Mk 8,31 sl; 9,31 sl; Lk 24,44; usp. Iz 53,10 sl).

Stoga apostoli i daju Isusu naslov Sluge kada naviještaju otajstvo njegove smrti (Dj 3,13 sl. 18; 4,27 sl). Sluga Božji Isus, raspeti i uskrsli, jedini je izvor spasenja (Dj 4,10 sl. 29 sl).¹⁷

- Promatrajući povijesne uzroke Isusove muke, jasno vidimo kako je u njezinu korijenu, s ljudske strane, grijeh, a s njegove punina ljubavi.¹⁸

Tu jasno vidimo kako se na povijesnom tlu susreću ljudski grijeh i Isusova božanska ljubav, i kako je grijeh pobijeden u samoj svojoj srži. Uskrsna pjesma divno to ističe: "Sa životom smrt se sasta / i čudesna borba nast. / Vođa živih pade tada / i živ živcat opet vlada" (*Posljednica*).

- Po tom otkupljenju mi postajemo "novo stvorenje" (2 Kor 5,17) u Isusu Kristu. To je potpuno ulaženje u život Isusov, koji je sama ljubav i koji je uskrsnuli. Nadiden je grijeh po smrti koja ga je pratila. Novi zakon je zakon ljubavi sve do smrti (Usp. Iv 13,34; 15,13); a smrt je nadidena, jer tko vjeruje u Isusa Krista, ako i umre, živjet će i koji živi i vjeruje u njega neće umrijeti nikada (usp. Iv 11,25-26).¹⁹

Snaga, dakle, otkupljenja nije izvanjska, niti juridička, nego je unutaranja; zadire u srce, mijenja srce po ljubavi i po ljubavi postaje novi život za čovjeka i za ljudsku zajednicu.

Teologija Isusova križa

Isus je "visio na drvu" poput prokletnika da nas otkupi od prokletstva Zakona (Gal 3,13). Na Njemu je izvršena presuda Zakona, na Njemu je osuđen "grijeh u tijelu" (Rim 8,3), te su "Krvlju njegova križa" pomirena sva bića (Kol 1,20), uklonjeni su razdori nastali grijehom (Ef 2,14-18).

Križ je znak slave i pobjede (Dj 2,33), znak spasenja (Dj 3,14). On postaje izvor života (Iv 19,37), novo "stablo života" (Otk 22,2.14.19),²⁰ jer se iz ljubavi prema nama predao za nas na križu.

Isusov križ je žrtva. Isus sebe prinosi kao žrtvu: Sluga Božji dolazi da "dadne svoj život", da umre "kao otkup" na korist "mnogih" (Mk

17 Usp. C. AUGRAIN i M. F. LACAN, *Sluga Božji*, u: RBT, st. 1195-1198.

18 Usp. M. VUGDELIJA, *nav. dj.*, str. 126 sl.

19 Usp. *isto*, str. 206-207.

20 Usp. J. AUDUSSEAU i X. LÉON-DUFOUR, *Križ*, u: RBT, st. 453-454.

10,45 sl; Lk 22,37; Iz 53,10 sl). Pashalni okvir oproštajne gozbe (Mt 26,2; Iv 11,55 sl) povezuje Kristovu smrt i žrtvovanje pashalnog Janjeta. Sam Isus preuzimajući izraz "krv Saveza" (Mk 14,24 sl), poziva se na Izl 24,8. Ta trostruka veza, dakle, očituje žrtveni značaj Isusove smrti: veza s Janjetom čija krv izbavlja židovski narod, sa sinajskim žrtvama što zapečaćuju stari Savez, i s okajnom smrću Sluge Božjega.

Isusova smrt pribavlja mnoštvu otpust grijeha, potvrđuje konačni Savez i rađanje novoga naroda, osigurava otkupljenje. Ti učinci ističu plodnost žrtve na Kalvariji: ta je smrt izvor života. "Ja sebe samog posvećujem za njih da i oni budu posvećeni s istinom" (Iv 17,19). Tako euharistija povezuje cjelinu žrtvene ekonomije SZ: ona je istodobno žrtva paljenica, okajnica i žrtva zajedništva; posve se dariva Ocu umjesto nas ljudi; ona je gozbeno žrtva po kojoj postajemo dionici njezinih plodova.²¹

Isusova žrtva je u svojoj biti duhovna žrtva, čin ljubavi: za nas se prinosi "ljubljeni" Sin (usp. Mk 12,6); Otac nam ga u svojoj ljubavi dariva i žrtvuje (Rim 8,32; Iv 3,16); Isus nam se sam u ljubavi prema Ocu i prema nama prinosi.²²

U toj žrtvi ljubav sve pokreće. Bog je Ljubav (1 Iv 4,8.16).²³ Isusova ljubav je posvemašnje predanje Ocu i ljudima: predaje se Ocu od samoga početka i vrši njegovu volju (Lk 2,49; usp. Heb 10,5 sl); neprestano sluša Oca (Iv 5,30; 8,26.40); on se predaje apostolima (usp. Mk 10,21; Lk 8,1 sl) i svim ljudima (Mk 10,45).

Na križu Isus očituje potpunu poslušnost svome Ocu (Fil 2,8) i svoju ljubav prema svojim (Iv 13,1); na križu dosiže trenutak "najveće ljubavi" (Iv 15,13), kada se bez pridržaja predaje Bogu (Lk 23,46) i svim ljudima (Mk 10,45).²⁴ Isus nas je toliko ljubio da je svoj život darovao za nas na križu.

Nova zapovijed je da mi ljubimo jedan drugoga (Iv 13,34).²⁵

- Ivan Pavao II. u enciklici *Spasonosno trpljenje* jasno ističe kako Isus Krist ljubavlju pobjeđuje patnju. "Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenog Sina da ne pogine ni jedan koji u nj vjeruje, već da ima život vječni" (Iv 3,16). Te riječi, koje je Isus izgovorio u razgovoru s Nikodemom, uvode nas u samu srž *spasotvornog Božjeg djelovanja*. One također izražavaju samu bit kršćanske soteriologije, teologije o spasenju. Spasenje znači oslobođenje od zla i već po tome ostaje tijesno povezano s problemom patnje. Po riječima upućenima Nikodemu, Bog daje svojega Sina na 'svijet' da čovjeka oslobodi zla koje u sebi sadrži konačnu i apsolutnu perspektivu patnje. Istodobno sam izraz *dao je* naznačuje da to oslobođenje ima izvršiti jedinorođeni Sin svojim trpljenjem. U tome se očituje ljubav, tj. beskrajna ljubav kako jedinorođenoga Sina tako i Oca koji u tu svrhu Sina 'predaje'. To je ljubav za čovjeka, ljubav za 'svijet': spasenjska ljubav.²⁶

21 Usp. C. HAURET, *Žrtva*, u: RBT, st. 1576-1577.

22 Usp. C. HAURET, *nav. dj.*, st. 1577; M. VUGDELIJA, *nav. dj.*, str. 178-179. 194; A. VÖGTLE, *Sühne* (im NT), u: LThK, IX, st. 1155-1156; L. M. WEBER, *Leid und Leiden*, u: LThK, VI, st. 926-928.

23 Usp. C. WIÉNER, *Ljubav*, u: RBT, st. 504.

24 Usp. *isto*, st. 502-503.

25 Usp. *isto*, st. 506; M. VUGDELIJA, *nav. dj.*, str. 154.

26 Usp. IVAN PAVAO II, *nav. dj.*, br. 14.

Učinio je to uzimajući sve naše grijeha i boli, uništenje i smrt, poput Sluge Božjega iz knjige Izaijine; ostvario je to u Getsemaniju i na Kalvariji kada je opterećen našim grijesima i patnjama, vapio Ocu za oslobođenje i pomoć: "Oče moj, ako je moguće, neka me mimoide ova čaša. Ali ne kako ja hoću, nego kako hoćeš ti" (Mt 26,39); "Bože moj, Bože moj, zašto si me napustio?" (Ps 22/21,2).²⁷

- Prema Ivanu sasvim jasno proizlazi da je otkupiteljski čin misterij ljubavi, jer "Bog je ljubav" (1 Iv 4,8). Zato Otac nama dariva svoga Sina (Iv 3,16); a Sin se u ljubavi dariva Ocu (Iv 14,31) i ljudima (Iv 10,11; 1 Iv 3,16). U "poslušnoj" ljubavi prema Ocu (Iv 14,31) žrtvuje se za svoje koje je do kraja ljubio (Iv 13,1). Iz ljubavi prema nama prima na sebe prokletstvo zbog naših grijeha i biva obješen na drvo (Iv 19,31) i tada se ostvaruje punina Božje ljubavi prema nama (Iv 19,30), tada je "dovršena" ta punina ljubavi!²⁸

Ostvaruje se neviđeno: pravednost Božja ispravlja nepravdu grijeha na "leđima" Božjim, na Sinu Božjemu; vrhunac Božje pravednosti ujedno je i vrhunac Božje ljubavi; to je novi život; to je Božja prisutnost na zemlji, u čovjeku!

- I Pavao ističe misterij ljubavi u Kristovoj smrti: dok smo bili još "grješnici" (Rim 5,8), Božji "neprijatelji" (Rim 5,10), Otac nas je ljubio i poslao svoga Sina za nas (Rim 5,5-8; 8,39; Ef 1,3-6; 2,4).

Jer nema veće ljubavi nego umrijeti za ljubljene (Iv 15,13): do te mjere nas Otac ljubi da "nije poštedio vlastitoga Sina, već ga je predao za sve nas" (Rim 8,32).

U predanju Sina Božjega za nas, vrhunac je očitovanja te ljubavi Kristove (Fil 2,8).²⁹

- Teolog Hans Urs von Balthasar posebno izazovno ističe kako je ljubav koja nam se očitovala u križu Isusovu najočitiiji dokaz ljubavi Božje, te kako je jedino ona vjerodostojna. Tako je Isusovo predanje na križu najočigledniji znak Isusove i Božje ljubavi prema nama. To je ljubav koja nas je otkupila, ponovno rodila na novi život, život ljubavi u Kristu koji se za nas žrtvuje i koji postaje naš novi zakon života: novu vam zapovijed dajem da se ljubite međusobno, kao što sam ja vas ljubio.³⁰

- I tako dolazi do uništenja grijeha i njegovih posljedica: "osuđen je Knez ovoga svijeta" (Iv 16,11), "Grieh je osuđen u tijelu" (Rim 8,3), jer je u "grješnom tijelu" zavladao svijetom; tijelo koje je bilo oruđe grijeha, sada je oruđe Ljubavi i Duha (Rim 8,2.4). Otkupljenje oslobađa od utjecaja Zloga i tijelo, i čovjeka, i svemir, i povraća ga u krilo Božje. "Povratak k Bogu", "otkupljenje", ostvarilo se u tome što je Krist iz stanja "tijela" prešao u "duhovno" stanje, a i mi u njemu.

Otac je htio da njegov Sin, po solidarnosti s ljudima grješnicima, bude povrnut pogubnim učincima smrti, to jest grijeha, da bismo u Kristu bili obogaćeni blagotvornim učincima "pravednosti Božje".³¹

27 Usp. isto, str. 17-18.

28 Usp. S. LYONNET, *Otkupljenje*, u: RBT, st. 811-812.

29 Usp. isto, st. 812-815.

30 Usp. H. U. von BALTHASAR, *Solo l'amore è credibile*, Borla, Torino 1965, u: B. MONDIN, *I grandi teologi del secolo ventesimo. I teologi cattolici*, Borla, Torino 1969, str. 284-289; M. VUGDELJA, *nav. dj.*, str. 203-206.

31 Usp. S. LYONNET, *Otkupljenje*, u: RBT, st. 813-814.

To je jedinstveni Božji plan otkupljenja: uništenje grijeha i zla u njegovu korijenu, u ljudskoj slobodi: po ljubavi i slobodnoj poslušnosti; u poslušnosti konkretiziranoj po utjelovljenju i po smrti na križu, ali uvijek nošenoj ljubavlju! Tako je ljubav Kristova sve otkupila i sve obnovila; pobijedila je i grijeh i smrt, i uvela nas u Božji život, Božju pravednost i slavu.

III. Mistično Tijelo Kristovo: Glava i udovi

1. *Vjernici - udovi Tijela Kristova.* Crkva je Tijelo Kristovo, njegova punina (Ef 1,23; Kol 1,24), kojemu je on glava (Kol 1,18; Ef 1,12), koja osigurava jedinstvo toga Tijela (Kol 2,19), a mi smo svi udovi tog Tijela (Ef 5,30), i udovi jedni drugima s posebnim zadaćama na dobro cjeline (1 Kor 12,27-30; Rim 12,4).³²

Papa Pijo XII. predstavlja zorno otajstvo Crkve kao Tijela Kristova te ističe važnost i ulogu pojedinih njegovih udova, dakle i vjernika.³³

2. *Dopunitelji Kristovih patnji.* Pavao piše Kološanima: "Radujem se sada dok trpim za vas i u svom tijelu dopunjam što nedostaje mukama Kristovim za tijelo njegovo, za Crkvu" (Kol 1,24). Dok to piše, Pavao ima pred očima tegobe i opasnosti apostolskog poslanja. Snagom ljubavi koja se žrtvuje prema članovima Crkve oblikuje se Tijelo Kristovo u Crkvi. Dopunjuje se djelo Kristovo u smislu primjene otkupiteljskog djela Kristova: Kristova ljubav, velikodušnost, praštanje, prelaze na članove Tijela Kristova, koje raste i razvija se. Tako svi članovi Tijela postaju aktivni u njegovu rastu, jačanju, međusobnom pomaganju. To je novi doprinos koji proizlazi iz već zasađenog korijena Kristove ljubavi i otkupljenja.³⁴

Nadalje, kada kršćanin slijedi Kristove stope i služi ljudima poput Krista, nužno nailazi na otpor i nerazumijevanje, na odbacivanje i razapinjanje. U tom smislu ga prati križ. Ostvaruje se Isusova riječ da treba uzeti svoj križ i slijediti Njega! (Mt 16,24). Radi se o sukobu između pravednosti i nepravde, između svjetla i tame: "Svi koji žele u Kristu Isusu pobožno živjeti, trpjet će progonstvo" (2 Tim 3,12).³⁵

Dakako, vjernici su dionici Kristove muke, ali i njegova uskrsnuća. "Ako s njime umriješmo, s njime ćemo i živjeti" (2 Tim 2,11).³⁶

3. *Patnja i suotkupljenje.* Vjernička patnja ima pokorničku (ispaštalacku) i otkupiteljsku ulogu time što uključuje pokornost volji Božjoj i tako nas vraća Bogu i životu. Patnja nas tako čisti od grijeha; ona ima žrtveni značaj, otkupiteljsku i iskupničku moć. Mi sebe svojim patnjama iskupljujemo, primjenjujući sebi Kristovo otkupljenje. Na sličan način i druge mi možemo suotkupljivati: prenašati im snagu Kristova otkupljenja.³⁷

³² Usp. F. AMIOT, *Tijelo Kristovo*, u: RBT, st. 1351.

³³ Pijo XII., *Mistično Tijelo Kristovo* (1943).

³⁴ Usp. M. VUGDELIJA, *nav. dj.*, str. 217-218.

³⁵ Usp. isto, str. 143; usp. također str. 172-178.

³⁶ Usp. isto, str. 219 sll.

³⁷ Usp. isto, str. 426; J: RATZINGER, *Sühne* (systematisch), u: LThK, IX, st. 1156-1158; P. MOLINARI, *Martire*, cit., str. 910.

Tako postajemo i njegovi suradnici: "u svome tijelu dopunjujemo što nedostaje Kristovim mukama - za Tijelo, koje je Crkva" (Kol 1,24).³⁸

4. *Ivan Pavao II.* ističe stvaralačku snagu Kristova trpljenja u vjerničkom trpljenju. Posebno se osvrće na Pavlove riječi u poslanici Kološanima: "Sada nalazim radost u patnjama koje podnosim za vas - i tako u svome tijelu dopunjujem što nedostaje Kristovim mukama za Tijelo njegovo, koje je Crkva" (Kol 1,24). A Korinćanima piše: "Ne znate li da su tijela vaša udovi Kristovi?" (1 Kor 6,15).

Krist je doista završio djelo otkupljenja, koje je predano Crkvi da ga prenosi ljudima. Ona živi i djeluje kao Tijelo Kristovo, kroza sva vremena. I u toj protežnosti Crkve svako ljudsko trpljenje, snagom sjedinjenja s Kristom u ljubavi, nadopunja Kristovu patnju. Nadopunja je tako što Tijelo Kristovo trajno raste u prostoru i vremenu i Kristovu otkupiteljsku patnju trajno sjedinjuje s ljudskom patnjom. Tako je ljudska patnja unesena u otkupiteljsku snagu i ljubav Kristovu i otvorena novom životu Kristove ljubavi i uskrsnuća, u vremenu i vječnosti.³⁹

5. *Nadopunjujemo Kristove patnje kroz mučeništvo.*

- *Po duhovnim žrtvama.* NZ potiče vjernike da čitav njihov život bude "duhovna žrtva" - kršćanski život i apostolski život (Rim 12,1; 15,16; Fil 2,17; 4,18; Heb 13,15).

Vjernici, poticani Duhom koji ih oživljuje, u životnom zajedništvu s Gospodinom, tvore "sveto svećeništvo, da prinosi duhovne i Bogu ugodne žrtve po Isusu Kristu" (1 Pt 2,5).⁴⁰

Dakle, vjernička žrtva - cjelokupnog života - sjedinjuje se s Kristovom žrtvom. Pogotovo to vrijedi za posebni čin žrtvog predanja i patnje i boli, sjedinjene s Kristovim križem.⁴¹

- *Po mučeništvu.* Isus svojom mukom postaje pomirna žrtva koja nadomješta sve stare žrtvene prinose (Heb 9,12 sl). To je zakon mučeništva: "Bez prolijevanja krvi nema otkupljenja" (Heb 9,22).

Slavno Kristovo mučeništvo utemeljilo je Crkvu: "A ja, kad budem podignut sa zemlje, sve ću ljude privući k sebi" (Iv 12,32).

Crkva pak, kao Tijelo Kristovo, i sama je pozvana da dadne Bogu svjedočanstvo krvi za spas ljudi. To je evanđeoski zakon koji Isus proglašuje u prispodobi sa sjemenom: ako zrno ne umre, ostaje samo, ako li umre, donosi mnogo ploda (Iv 12,24). Stjepanovo mučeništvo, koje vrlo podsjeća na Isusovu muku, potaklo je prvo širenje Crkve (Dj 8,4 sl; 11,19) i Pavlovo obraćenje (Dj 22,20).⁴²

To je ujedno svećenička uloga Crkve kao Naroda Božjega.⁴³

38 Usp. M.-L. RAMLOT, *Patnja*, u: RBT, st. 847.

39 Usp. IVAN PAVAO II., *nav. dj.*, str. 24.

40 Usp. C. HAURET, *Žrtva*, u: RBT, st. 1578.

41 Usp. C. AUGRAIN i M.-F. LACAN, *Sluga Božji*, u: RBT, st. 1198-1199.

42 Usp. C. AUGRAIN, *Mučenik*, u: RBT, st. 601-602.

43 Usp. A. GEORGE, *Svećeništvo*, u: RBT, st. 1310-1311.

IV. Teološko razmišljanje o nadopunjanju Kristovih patnji

Evo nekih teoloških razmišljanja.

Leon de Veuthey. On se zaustavlja na mistici patnje: patnja i ljubav se prožimlju, zajedno rastu; tako pomažu rastu pojedinca, tako su sredstvo sudjelovanja u Kristovu otkupljenju za sebe i za druge: dakle, u primjeni Kristova otkupljenja sebi i drugima.

De Veuthey je duboko uočio prisutnost boli i patnje u ljudskom životu koja konačno dovodi do smrti, zahtjev odricanja i križa u Evanđelju koje je Radosna vijest života i ljubavi, radosti i sreće.⁴⁴ U razmišljanju o tom, u svojem asketsko-mističkom usponu, ističe četiri odrednice: (1) križ kao nasljedovanje i obnova Kristova života; (2) križ kao produžetak Kristove otkupiteljske i okajničke žrtve; (3) križ kao sredstvo postizavanja kršćanske savršenosti; (4) križ kao izraz ljubavi i put prema njoj.⁴⁵

Nas posebno zanimaju druga i četvrta točka. Kao članovi mističnog Tijela Kristova nastavljamo djelo otkupljenja sudjelujući u Kristovoj žrtvi. Po boli se povezujemo s Kristom i nastavljamo njegovo djelo otkupljenja.⁴⁶ De Veuthey ističe kako se ljubav očituje po darivanju i žrtvi: "smrt i život, bol i ljubav su tako intimno povezani, da smrt izgleda život i bol izgleda ljubav"; "odricanje, žrtva, žrtvovanje, uništenje, izražavanje darivanja, sami oblik ljubavi"; "evanđeoska žrtva nije doli darivanja sebe..., izraz ljubavi, put ljubavi"; jednom riječi, "križ je uobičajeni oblik kršćanske ljubavi".⁴⁷

Ivan Eudes. Razmišljajući o dovršenju otajstava Kristovih Eudes kaže: "U sebi treba da nastavimo i ispunimo otajstva Kristova. I često ga moramo moliti da ih on u nama i u svojoj Crkvi dovrši i ispunji. Jer, otajstva Isusova još nisu posve dovršena i ispunjena. Istina, jesu u samoj Isusovoj osobi, ali još nisu u nama, koji smo njegovi udovi, ni u Crkvi, koja je njegovo otajstveno tijelo. A Sin Božji naumio je priopćiti i neka-ko proširiti i nastaviti svoja otajstva u nama i u svojoj Crkvi. I to i po milostima koje nam je odlučio udijeliti i po učincima što ih želi u nama proizvesti po tim otajstvima. Pod tim vidom želi ih u nama ispuniti.

Stoga i veli sveti Pavao da se Krist dovršuje i u svojoj Crkvi i da svi mi pridonosimo njegovoj izgradnji i mjeri uzrasta punine njegove, to jest otajstvenom uzrastu što ga on dosiže u svome otajstvenom tijelu, a koje će istom na dan suda postići svoju puninu. Drugdje pak isti Apostol veli da u svom tijelu dopunja što nedostaje mukama Kristovim. (...)

Kani u nama dovršiti i otajstvo svoje muke, smrti i uskrsnuća jer djeluje da s njime i u njemu trpimo, umremo i uskrsnemo. Napokon on želi u nama dovršiti stanje svog slavnog i besmrtnog života jer će učiniti da s njime i u njemu provodimo slavni i vjekovječni život na nebu."⁴⁸

44 Usp. L. VEUTHEY, *Itinerario dell'anima francescana*, Roma 1952, str. 87, navedeno u: M. VUGDELIJA, *nav. dj.*, str. 276.

45 Usp. M. VUGDELIJA, *nav. dj.*, str. 276.

46 Usp. isto, str. 277.

47 Usp. L. VEUTHEY, *nav. dj.*, str. 154, 88-89, u: M. VUGDELIJA, *nav. dj.*, str. 277-278.

48 I. EUDES, *O kraljevstvu Isusovu*, dio 3, 4: *Sabrana djela* 1,310-312; u: *Časoslov Naroda Božjega*, 53. tje-dan, petak, 2. čitanje.

Pogled Eudesa usmjeren je dakle Kristu i njegovu mističnom Tijelu: dovršenju svih otajstava Kristovih u njegovim udovima. U tom dovršenju svi vjernici, kao članovi Tijela Kristova, aktivno sudjeluju primjenjujući na sebe Isusova otajstva.

Teološki pogled.

1. Isus je jedini naš Posrednik između Oca i ljudi; on nas vezuje s Bogom (Ef 1,10); on je posrednik novog Saveza (Heb 8,6; 12,24).⁴⁹

- Isus to čini kao naš predstavnik, zamjenik. Posebno jasna ideja zamjene, predstavništva u SZ nalazi se u naviještajima o Sluzi Božjemu (Iz 53), koja se u NZ primjenjuju na Isusa Krista, što se jasno vidi kod Isusova krštenja (Mk 1,11; Mt 12,18; usp. Iz 42,1) te smrti (Mk 10,38; Lk 12,50) po kojoj se žrtvuje za ljude (Mk 14,23; Mk 10,45).

Ideju zamjene, predstavništva ističe Pavao; u Rim 9-11 proširuje ideju predstavništva, zamjene u dimenzijama povijesti: patnje Izabranog naroda, patnje Sluge Božjega; Isus je postao grijehom umjesto nas (Gal 3,13). Ali i Pavao sudjeluje u sličnim patnjama (Rim 9,3), te tako nadopunjuje patnje Kristove za Crkvu (Kol 1,24).

Ivan također sasvim jasno ističe kako se Isus dao umjesto nas i za nas, te i mi slično moramo dati svoj život za braću (1 Iv 3,16). Isus nam daje svoj primjer kako i mi trebamo služiti drugima (Iv 13, 1-16) i daje nam novu zapovijed koja nas potiče da poput njega dademo svoj život za druge (Iv 13...)⁵⁰

- Isus to ujedno čini naknadom, zadovoljstvom: prinoseći naime sebe kao žrtvu naknadnicu za naše grijeha i tako zadovoljavajući za sve naše prijestupe.⁵¹

2. *Kroz povijest Crkve.* U prvim vijekovima više je istaknuto sjedinjenje s Tijelom Kristovim i dosljedno, služenje jednih udova drugima po zamjeni i solidarnosti. Posebno se to očituje u sakramentu pokore. Sv. Augustin ističe Crkvu kao zajedništvo svetih (communio sanctorum), te po njoj, koja je Christus totus, Isus-Glava vrši svoju posredničku ulogu, a ona doprinosi svojom patnjom i ljubavlju.⁵²

U srednjem vijeku, polazeći od sv. Franje Asiškoga, pogled je usmjeren Kristu rassetom i njegovoj mucu, te se gaji pobožnost suosjećanja s Isusovom patnjom za nas i nastoji se tješiti Krista, koji je za nas toliko trpio.

S Margaretom Marijom Alacoque (+1690) ovo novo usmjerenje zadovoljštine očituje se u čašćenju Srca Isusova: ide se za naknadom uvrreda nanesenih Presvetom Srcu Isusovu. Što je u novije vrijeme više raslo odbacivanje Boga i vrijeđanje Spasitelja, to se i više razvijala ta pobožnost u cilju naknade za nanesene uvrede: po svetim misama i pričesti, po klanjanju i po udruženjima za naknadu uvreda nanesenih Bogu i Spasitelju, što je narod veoma rado prihvaćao. I pape su promicali ovu

49 Usp. J. MÖLLER, *Mediazione*, u: H. FRIES (dir.), *Dizionario teologico*, II, Queriniana, Brescia 1967, str. 295-297.

50 Usp. J. RATZINGER, *Rappresentanza/sostituzione*, u: H. FRIES (dir.), *Dizionario teologico*, III, Queriniana, Brescia 1968, str. 42-49.

51 Usp. P. NEUENZEIT, *Esptazione*, u: H. FRIES (dir.), *Dizionario teologico*, I, Queriniana, Brescia 1968, II. ediz., str. 576 sll.

52 Usp. J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 49 sll.

pobožnost svojim enciklikama: Pijo XI. (*Miserentissimus Redemptor*, 1928; *Caritate Christi compulsi*, 1932), zatim Pijo XII. (u enciklici *Haurietis aquas*, 1956).

U ovoj pobožnosti ističe se čin zadovoljštine usmjeren Isusu prvotno na razini moralno-psihološkoj, te preko nje na razini ontološkoj. Zahvaćena je dakle razina subjektivna i objektivna.⁵³

U novom vijeku tako prevladava vid naknade usmjeren Presvetom Srcu nad vidom zamjene kojim bismo prvotno zadovoljavali za grijehe braće ljudi sjedinjujući se s Kristovom žrtvom. J. Ratzinger žali što su se tako široke perspektive "teorije zamjene" zamijenile s užim perspektivama "teorije naknade". U zaključku ističe kako je Krist jedini naš Spasitelj i kako on nastavlja svoje djelovanje u zajednici vjernika, u Crkvi, koja je u tom smislu neophodno potrebna za spas svijeta. Svaki kršćanin u službi je drugih, poput Krista; a Crkva je "Svjetlo narodima" (LG 1) koje svijetli svima, i onima izvan Crkve. Kršćanin tako sudjeluje na spasenju svojem i drugih ljudi.⁵⁴

Gornje razmišljanje J. Ratzingera dopunio bih: smatram da trebamo krenuti s polazišta na kojima se nalazimo i, prema Ivanu, "gledati Onoga koga smo proboli" (usp. Iv 19,37). Isus se nije ustručavao uzeti patnje i križ na sebe da nas otkupi. I mi ćemo promatrajući Njega, od nas i za nas probodenog (Ivan, Zaharija) gledati prema onima zbog kojih je (uzročno!) i radi kojih je (finalno!) On uzeo na sebe patnje. Te dvije perspektive, dakle, upotpunjuju se na razini subjektivnoj i objektivnoj. To odgovara današnjem čovjeku koji je prvotno usmjeren personalistički, ali i komunitarno, zahvaćajući subjektivno i objektivno, pojedinca i zajednicu. Teški i strašni svjetski i djelomični ratovi ovog stoljeća i naših dana učinili su ljude osjetljivima na tu dimenziju. Nije se bez razloga čitav svijet uzbudio i uzbunio na dramatični prizor grozota rata na tlima bivše Jugoslavije, kao i na drugim tlima iskrvavljenog ovog planeta Zemlje: Ruanda, Čečenija, Somalija, Nigerija, Libanon, Izrael-Palestina i dr.

V. Neki primjeri svetaca

Smatramo važnim iznijeti kako se otajstvo patnje i dopunjanja Kristovih patnji očitovale u životima svetaca. Stoga navodimo ovdje primjer života sv. Gemme Galgani.

I. Gemma Galgani

a) *Kontemplativni život Gemme Galgani*. Kao djevojčica osjetila je radost u pripadanju jedino Bogu, kojemu se otvara u djetinjem odnosu, jednostavno i povjerljivo. Ona je zanesena Isusovom osobom, koji sve više i više postaje jedinom njezinom misli. Tako je znala moliti majku: "Mama, zar mi nećeš još malo govoriti o Isusu?"⁵⁵

53 Usp. P. NEUENZEIT, *nav. dj.*, str. 586-587.

54 Usp. J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 50-53.

55 P. GERMANO DI S. STANISLAO, *Biografia della B. Gemma Galgani Vergine lucchese*, Roma 1933, str. 25-28; navodi: S. POMPILO, *Gesù crocifisso nella vita contemplativa di santa Gemma Galgani*, u: La

Njezin molitveni život, tako živ već od djetinjstva, natopljen i uzdignut milošću, razrastao se po djelovanju Duha Svetoga. Poslije svete krizme posebno se u nje očituje ulivena kontemplacija i osjeća sve više poticaj na razmišljanje Isusove muke. Znala je reći: "Osjećala sam kako u meni raste čežnja da nadasve ljubim raspetog Isusa."⁵⁶

Njezina majka, Aurelija Landi, unijela je Raspetoga u život Gemmin, pokazujući joj križ i tumačeći joj kako "je Isus umro za ljude".⁵⁷

Ona sve više uranja u ljubav prema Raspetome.⁵⁸ Dolazi dotle da sam pogled na Raspetoga čini te pada na zemlju u nesvijest. I ona opetuje: "Želim trpjeti i trpjeti za tebe!"

I zaista se na nju sručio niz nevolja i patnji: Bog traži od nje da joj žrtvuje majku, koja umire 17. rujna 1886; zatim 11. rujna 1894. umire joj voljeni brat Gino, koji se već uputio prema svećeništvu; 11. studenoga 1897. uzet joj je i otac Enrico, i ona podnosi "tu gorku nesreću veoma smireno" predajući se u ruke Božje. Troškovi liječenja potrošise njihovo imanje, oni su pali u materijalnu bijedu.

Kao i kod Joba, poslije gubitka imanja i dragih, nju napadaju razne bolesti: na nozi joj se pojavljuje bolest koja prelazi u gangrenu; operirana je bez anestezije; poslije toga najednom joj se iskrivila kralježnica i "teški bolovi u bubrezima" prikovali su je uz krevet. Vrhunac je kada joj se pojavio tumor u glavi. Prema sudu liječnika došao je njezin kraj i ona je primila sakramente umirućih.

Bog ju je udarao po tijelu da joj očisti dušu. I doista, ona je naglo čudesno ozdravila po zagovoru sv. Gabrijela i sv. Marije Margarete Alaçoque, 3. ožujka 1899.

Tako očišćena, spremna je da se uspne na vrh Kalvarije, da bude žrtva s Isusom. Osjeća teške ubode u tijelu, i 22. ožujka 1899. čuje tajnoviti glas koji joj govori: "Misli na Srce Isusovo, živi u samom njegovom Srcu, i sjeti se uvijek gorkih boli koje je Isus podnio da te spasi." Dan poslije toga, poslije svete pričesti, poziv je jasniji: "Gemma, odvažno! Čekam te na Kalvariji; usmjerena si prema tom brdu."

Isus joj za vrijeme Svete ure daje vidjeti kako je raspet i kako teče krv iz njegovih otvorenih rana. Ona svaki dan razmišlja o mucu Kristovoj. I, kako sama reče, kad god traži Isusa, nalazi ga na križu. I moli ga: "Isuse, Isuse, daj da sudjelujem u svim tvojim bolima."⁵⁹

b) *Sudjelovanje u Isusovoj mucu.*⁶⁰

Nutarnje sudjelovanje. Gemma sudjeluje u Isusovoj agoniji u Getsemaniju, posebno za vrijeme Svete ure: "Gotovo uvijek (za vrijeme Svete ure) davao mi je da imam udjela u onoj žalosti koju je osjećao u vrtu

sapienza della Croce oggi, Atti del Congresso internazionale, Roma 15-18. X 1975, vol. II: *La Sapienza della Croce nella spiritualità*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1976, str. 135-154.

56 Usp. G. GALGANI, *Estasi-Diario. Autobiografia-Scritti vari di santa Gemma Galgani*, a cura della Postulatura dei Passionisti, Roma 1958, str. 236; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 137.

57 Usp. *Autobiografia*, str. 226, u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 137.

58 O svim tim patnjama vanjskim i nutarnjim, materijalnim i tjelesnim, vidi: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 140-141.

59 G. GALGANI, *Lettere di santa Gemma Galgani*, a cura della Postulazione dei Passionisti, Roma 1941, str. 179, u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 141.

60 Vidi: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 141-148.

na pogled tolikih mojih grijeha i svega svijeta: takva žalost da se može usporediti s agonijom smrti..."⁶¹

Ona se smatra grješnicom i vidi u sebi grijehe svih ljudi; ona je na neki način postala grijehom. I na taj način Isus je osposobljuje da uđe u puninu njegove patnje i križa.⁶²

Fizičko sudjelovanje. Nutarnje sudjelovanje u Isusovj mucij očituje se i na njezinu tijelu.⁶³ Isus joj se prvi put ukazuje 29. ožujka 1899. čavlima pribijen na križ i kako iz rana kaplje krv. Zatim joj se pokazuje s pet otvorenih rana i kaže joj: "Gledaj, kćerko, i nauči kako se ljubi."⁶⁴ Konačno, uoči blagdana Presvetog Srca obdarena je "posebnom milošću": pala je u ekstazu, a uz nju je bila Gospa i njezin anđeo čuvar. Tada se pokazao Isus s pet otvorenih rana, "ali iz tih rana više nije izlazila krv, izlazili su kao vatreni plamenovi". Ti plamenovi dodiruju njezine ruke, noge i srce. "Osjećala sam se kao da umirem - govori Gemma - ali me je Majka podržala..." Poslije više sati došla je k sebi iz ekstaze i osjećala teške bolove u tim dijelovima tijela i zapazila na njima proizvedene krvave Isusove rane.⁶⁵

Svakog tjedna, od četvrtka oko 20 sati do petka u 15 sati, opetovalo se čudo stigmi. Isus joj je dakle pružio svoj kalež, kako ga je ona više puta molila.⁶⁶

Ona je promatrala Isusovo krvavo znojenje u Getsemanskom vrtu i sama se znojila krvavim znojem, kako svjedoče brojni svjedoci.⁶⁷

Isus joj je dao vidjeti i osjetiti boli svoga bičevanja: "Isus... mi je dao okusiti koji udarac svoga bičevanja po svem tijelu; bilo je to veoma bolno, moj oče (piše svom duhovnom vođi), ali nije bilo ništa s obzirom na strašne udarce mogega jasnog Isusa..."⁶⁸ I drugi su vidjeli njezino tijelo koje je u danim časovima, od četvrtka navečer, kroz čitavu noć, do petka oko 10 sati, izgledalo kao da se gleda Isusovo izbičevano tijelo (svjedočanstvo gđe C. Giannini).⁶⁹

Za vrijeme jedne ekstaze Isus joj se približio i okrunio je trnovom krunom: "Približio mi se, skinuo sa svoje glave trnovu krunu i postavio je na moju glavu..."⁷⁰ Za vrijeme jedne ekstaze ona jauče: "O Isuse, trpim vrlo rado sve rane... ali one na glavi, ako mi ti ne pomogneš, to je nepodnosivo..."⁷¹

Isus ju je pripremao i za nošenje križa: najprije joj se više puta ukazao kako nosi križ, pitao ju je hoće li primiti taj križ i pomoći mu, i konačno joj je dao osjetiti težinu svoga križa: "Isuse, uživam kada na mene stavljaš svoj križ... Da, ja ga hoću, Isuse, ja ga hoću... Da, rekla sam ti, Isuse, da je sva moja ljubav za križ. Ljubim ga, jer znam da si ga prije mene ti ljubio."⁷²

61 *Lettere*, 76, str. 200; u S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 142.

62 *Usp. isto*, str. 143.

63 *Usp. isto*, str. 143-146.

64 *Autobiografia*, str. 256; u S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 143.

65 *Isto*, str. 144.

66 *Isto*, str. 144-145.

67 *Isto*, str. 145.

68 *Lettere*, 44, str. 123; u S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 145.

69 *Usp. isto*, str. 145.

70 *Diario*, 19. srpnja 1900, str. 165 sll.; u S. POMPILIO, *nav. dj.*, 145-146.

71 *Estasi* 26, str. 38; u S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 146.

72 *Estasi* 26, str. 38; u S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 146.

c) *Mistična ženidba*. Preko svih tih mističnih patnji i raznolikih križeva Isus priprema svoju zaručnicu za konačno ženidbeno sjedinjenje s njim: "Kada postanem tvoj krvavi zaručnik, htjet ću da budeš moja raspeta..."⁷³

P. Germano stavlja njezinu duhovnu ženidbu u srpanj 1900. i opisuje je, zacijelo prema podacima koje mu je Gemma očitovala: "Isus joj se pokazao u liku malog dječaka, kojega je držala u rukama njegova božanska Majka, koja je skinula s njegova prsta prsten, i stavila ga na prst sretne njegove službenice."⁷⁴

I poput Isusa umire u "tamnoj noći" križa, bez ičije utjehe; dapače, i Isus se skrio: "Nalazim se sama, oče moj, napuštena; hoću trpjeti, ali me nitko nema utješiti; nema više Isusa."⁷⁵

d) *Gemma - 'suotkupiteljica'*. Gemma se posve predaje Isusu i s njim se sjedinjuje u njegovoj patnji i križu te tako postaje njegova Zaručnica. Kao Zaručnica Kristova ona i pomaže Isusu u djelu otkupljenja ljudi.

Već 1896. u njoj se rađa "čežnja da trpi i da pomogne Isusu u njegovim bolima"⁷⁶

Za Božić 1896. ona zavjetuje svoje djevičanstvo. Isus to odobrava i kaže joj neka sjedini prinos čitave sebe, svojih osjećaja i neka se preda Božjoj volji. Zatim je čini živom svojom slikom po svojim ranama (stigmama). Žrtva je tako spremna za žrtvovanje.

Isus joj je naime rekao "da ne treba misliti nego na grješnike".⁷⁷

Gemma osjeća poziv Božji da se prikaže kao žrtva zadovoljštine, te je više puta opetovala: "Ako ti hoćeš, prikazujem se kao žrtva."⁷⁸ "Grješnika imaš mnogo, ali žrtava imaš malo... Daj oduška svome bolu na meni... Ma kakvu vrst patnje mi pošalješ, ništa ne odbijam. Želim biti žrtva za sve grješnike, Isuse."⁷⁹

A Isus je nimalo ne štedi. Dopušta čak i napadaje đavla, koji se bijesno baca protiv velikodušne žrtve koja mu otima brojne duše. U težim časovima dolazi anđeo koji je tješi riječima: "Ako je kalež gorak, sjeti se da ga je Isus ispio sve do posljednje kapi..." Sam Isus naglašava razloge njezine žrtve: "Hoću da budeš žrtva... i da se prikazuješ kao žrtva za sve grješnike."⁸⁰

Gemma je shvatila da se Isus prikazao za nas iz ljubavi i da joj njegove slavne patnje dovikuju ljubav: "Ubila te je upravo ljubav!... Trnje, križ, čavli, sve je djelo ljubavi..."⁸¹ Ona izgara tom ljubavlju i u ljubavi se prinosi Isusu. Pristupajući svetoj pričesti moli Isusa: "Gospdine moj Isuse, kada se moje usne približe tvojima da ih poljube, daj mi okusiti tvoju žuč. Kada se moja leđa približe tvojima, daj mi osjetiti tvoje bi-

73 *Lettere*, 6, mons. Volpi, 12. rujna 1899, str. 317; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 146-147.

74 P. GERMANO, *nav. dj.*, str. 347; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 147.

75 *Lettere*, 84, str. 214; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 148; usp. o toj noći duha i posvemašnjoj napuštenosti str. 147-148.

76 *Autobiografia*, str. 242; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 149.

77 *Lettere*, 8, mons. Volpi, god. 1899, str. 320; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 149.

78 *Estasi* 7, god. 1899, str. 15; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 149.

79 *Estasi* 9, str. 18 sll.; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 149.

80 *Usp. isto*, str. 149.

81 *Estasi* 1, str. 4; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 149.

čeve. Kada se moja glava približi tvojoj, daj mi osjetiti tvoje trnje. Kada se moj bok približi tvome, daj mi osjetiti koplje.”⁸²

Ona žudi da spasi grješnike: ”Želim biti žrtva za sve grješnike, Isuse. Reci mi, Isuse, da ih sve želiš spasiti!... Oni te vrijeđaju, a ti daj oduška svojoj boli na meni. Umro si na križu i za njih; čekaj ih, Isuse!”⁸³ ”Isuse, ti sam mi preporučaš grješnike... Sjeti se, Isuse, da su svi djeca tvoje krvi. Trpiš li radi njih? I ja, Isuse...”⁸⁴

Zaključak. Na taj način Gemma Galgani je od Isusa uvedena u tajnu svoje patnje i ujedno zadovoljštine za ljudske grijeha i suotkupljivanja ljudi. Kod sv. Gemme i kod mistika jasno vidimo kako je sudjelovanje u Kristovoj mucii veoma bolno i konkretno. Zorno vidimo kako je čast biti ud mističnog Tijela Kristova, ali i teška služba i odgovornost.

2. Žrtvenička duhovnost u Francuskoj

U okvir konkretnog sudjelovanja u Isusovoj mucii smješta se i ”žrtvenička duhovnost” u Francuskoj.⁸⁵

Smisao žrtve je da se ona posve uništi i prinese u čast Bogu: kao žrtva paljenica. Sam Isus se poništio pred Ocem, žrtvovao se je na križu za nas, i zato je uzvišen (Fil 2,8-11).

Mi smo već po svojoj naravi ništa, ne-biće. Kada mi svjesno i slobodno prihvaćamo svoje ništavilo i prinosimo ga Bogu, zajedno s Isusom, tada ulazimo u tu žrtveničku duhovnost. Kao i u Isusovoj žrtvi, od temeljne je važnosti u žrtvi - dar ljubavi!

Uništiti sebe ne znači nestati, nego živjeti posve za Boga! Tako je Isus učinio, tako i mi trebamo činiti, da bismo s Isusom za Boga živjeli. Na taj način ujedno sudjelujemo i u Isusovoj žrtvi koju je prinio za nas na križu.⁸⁶

Isus je početnik i prauzor te žrtve po svojem *ECCE VENIO!* Njega slijedi Djevica Marija sa svojim *FIAT*. Vjernik se sjedinjuje s Isusovim predanjem i s Marijinim prihvaćanjem. Duša na taj način postaje kao drugi Isus Krist: ”živi plamen ljubavi koji čezne jedino za Bogom i kreće jedino prema njemu”. U tom smislu M. Olier moli: ”Budućii da sam s njim jedna žrtva ljubavi, žrtva paljenica koja ima pred sobom jedino Boga i želju za njegovom slavom, stoga se, Gospodine, prepuštam tebi, predajem se kao plijen tvojoj vatri, da bi me spalila, posve uništila i da bih tako bio za tebe žrtva paljenica na tvoju slavu...”⁸⁷

Sv. Ivan Eudes izriče svoj zavjet žrtve ”da bi se prikazao (Isusu) kao prinos i žrtva, koja treba da bude žrtvovana na njegovu slavu i ljubav”.⁸⁸

Isus je sv. Margaretu Mariju izabrao kao ”žrtvu”. I po njezinom uzoru širi se u Francuskoj posebno pobožnost prema Presvetoj Euharistiji u duhu zadovoljštine i prikazivanje samoga sebe u duhu žrtve. Ona

82 *Estasi* 100, str. 123; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 150.

83 *Estasi* 9, str. 18; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 150.

84 *Estasi* 41, str. 65; u: S. POMPILIO, *nav. dj.*, str. 151.

85 Usp. M. DENIS, SCJ, *Qualche aspetto storico della spiritualità sacrificale nel XIX secolo in Francia*, u: *La sapienza della Croce oggi*, vol. II, cit., str. 465 sll.

86 Usp. M. DENIS, *nav. dj.*, str. 465-467.

87 Usp. M. OLIER, *Lettere*, II, str. 355-358, u: M. DENIS, *nav. dj.*, str. 469.

88 Usp. *isto*, str. 469-470.

je učinila svoju "malu posvetu" da se neće služiti "nijednim dijelom svoga bića" osim da časti, ljubi, slavi "Srce Isusovo".⁸⁹

S vremenom se jasno vidi kako žrtva za Isusa postaje "žrtva za bližnjega". Takó "Redovnice žrtve Presvetog Srca Isusova" posebno se posvećuju služenju bolesnih od kolere god. 1835. u Marseillu, a poslije toga bolesnim prostitutkama, koje su ljudi, nakon što su ih iskoristili, odbacili. Srce Isusovo ima samilosti s njima preko tih redovnica koje posebno služe Srcu Isusovu pomažući tim jadnicama.⁹⁰ U tom je dinamika zadovoljštine o kojoj nam govori sv. Pavao u poslanici Kološanima: mi nadopunjujemo ono što nedostaje patnjama Kristovim za Tijelo njegovo (Kol 1,24).

Zanimljiv je ovaj žrtvenički hod: ljubav Kristova na križu privlači ljudska srca, da olakšaju patnju te ljubavi; tako se susreću s izvorom Isusovih patnji, a to je ljudski grijeh, i na dva načina tješe Isusa: zadovoljavajući za ljudske grijehe, prinoseći sebe i svoje čine ljubavi, te svojom žrtvom sjedinjeni s Kristom suotkupljujući grješnike i prenoseći im milosti otkupljenja Isusova.

To je prva učinila Djevica Marija, dok je bila podno križa - kada je tješila svoga Sina, zadovoljavala je za ljudske grijehe i kada je surađivala sa svojim Sinom, te je postala Majkom boli, Majkom žrtvom, i nama od svoga Sina, baš s križa dana za Majku.⁹¹

Istoj kategoriji pripada i duhovnost "Redovnica zadovoljštine Presvetom Srcu".⁹²

3. Padre Pio da Pietrelcina

Spomenimo i primjer mistične žrtve gotovo iz naših dana u osobi P. Pia da Pietrelcina.⁹³

Padre Pio da Pietrelcina, koji je bio obdaren Isusovim ranama i umro na glasu svetosti, bio je svjestan da trpi s Isusom. Tako on u jednom pismu piše: "Čežnja za vječnim mirom jest dobra i sveta: ipak je treba upravljati s posvemašnjim predanjem Božjoj volji: 'Mnogo više vrijedi vršiti volju Božju na ovoj zemlji negoli uživati u raj'. 'Trpjeti, a ne umrijeti' bio je program svete Terezije. I čistilište je slatko kada se trpi iz ljubavi prema Bogu!"

Promatramo li život ovog apostola, kaže M. Winowska, vidimo kako ga mnoštvo vjernika trajno opsjeda i tako uništava, te on postaje "žrtva" za taj narod. On se, dakle, posve predaje dušama, čiju vrijednost iz dana u dan sve više uočava kao neprocjenjivu. Da ih se istrigne zlu i Zlome, nisu dovoljne pobožne riječi. "Svako otkupljenje je otajstvo krvi." U tom smislu piše jednoj osobi: "Kako te mogu zaboraviti, kad si me stajala tolikih teških žrtava i kada sam te rodio Bogu u velikoj boli srca?" A jednom mladom obraćeniku piše: "Kupio sam te cijenom svoje krvi."

89 Usp. M. DENIS, *nav. dj.*, str. 471-472.

90 Usp. *isto*, str. 472 sl.

91 Usp. G. CALVO MORALEJO, OFM, *Santa Maria della croce*, u: *La sapienza della Croce oggi*, vol. II, cit., str. 518-530.

92 Usp. E. VALENTINI, SDB, *La spiritualità della Croce negli scritti di M. Teresa del Sacro Cuore*, u: *La sapienza della Croce oggi*, vol. II, cit., str. 430-437.

93 M. WINOWSKA, *Il vero volto di Padre Pio*, Ediz. San Paolo, 1994, 24. izd.

Tu se ostvaruju riječi Pavlove: "Djeco moja koju rađam u bolovima da bi se Krist oblikovao u vama" (Gal 4,19). To je vademecum apostola. Ne može se steći duše za Isusa, ako ih se osobno ne plati svojom krvi. Život oca Pija to očituje.⁹⁴

VI. Naše prilike

1. *Pobožnost Presvetom Srcu Isusovu*. Presveto Srce Isusovo otkriva nam kako se pravo ljubi: Isus nam ne daje teoretsku definiciju ljubavi, nego nam pokazuje kako se živi prava ljubav: darovati se do kraja, sve do križa i smrti; oprostiti i opraštati. Jer, nema veće ljubavi nego da se dade život svoj za ljubljenoga (Iv 15,13), i ništa nam ne koristi, ako sve darujemo, pa i život svoj, ako to ne činimo s ljubavlju (1 Kor 13,3).

Nije važno umrijeti za drugoga, nego darovati se u ljubavi, pa trebalo za to i umrijeti, kao što se Isus za nas darovao i žrtvovao (1 Iv 3,16).

Isus je u svom javnom životu oprostio mnogim grješnicima (Iv 8,10; Lk 7,48-50); na križu je oprostio svojim krvnicima i postao je našim mirom, uništivši u svom tijelu neprijateljstvo (Ef 2,14-18). Stoga Isus traži od onoga koji ga želi slijediti, da bude velikodušan prema nepravdama koje mu se nanose (Mt 5,38-42), da oprost neprijateljima i da se pomiri s njima (Mt 5,23-24), pa čak da ih ljubi i moli se za njih jer su djeca nebeskog Oca (Mt 5,43-48).

To je novi život, život novog stvorenja, život uskrsnuća. Samo Bog može ostvariti taj skok, i to u svome raspetom i uskrsnom Sinu Isusu Kristu!⁹⁵

2. *Bol je sredstvo ljubavi, a ne cilj*. Smisao boli i patnje možemo shvatiti jedino u Isusovoj patnji i bolima. On je došao na svijet upravo zato da uzme na sebe naše boli i patnje i da po njegovim bolima mi budemo izliječeni, da dade zadovoljštinu za naše grijeha koji su izvor naših patnji (usp. Iz 53; Dj 3,13-26; 4,30). Kristove patnje su dio žrtve koja se prinosi Bogu za oprost grijeha!

Pavao iznosi u svojim poslanicama mistiku patnje: Isusov učenik je određen za patnju (1 Kor 4,9-13; Fil 1,29); patnja je posebni znak Božje ljubavi (2 Sol 1,4 sl). Po njoj postaje sličan Kristu s kojim je sjedinjen po krštenju (Rim 6,22 sl). Ali, razlog tog izabranja nije patnja, nego ljubav koja se krije u toj patnji: on trpi iz ljubavi prema Kristu (2 Kor 4,11), te se stoga raduje patnjama (Rim 5,3 sl; 8,17 sl; 2 Kor 4,17).⁹⁶

To je ustvari mistika ljubavi u patnji!

3. *Patnja kršćana pomaže i drugima*. Nadalje, patnja Kritovih učenika ne koristi samo njima, nego i drugima: oni naime u svome tijelu nose smrtne patnje Isusa Krista da bi život Uskrsloga mogao djelovati i u onima koji se obrate na propovijedanje Evandjelja (2 Kor 4,10 sl). Sav napor i patnja apostola je za druge, da bi i oni dostigli spasenje (2 Kor 12,15; Ef 3,1.13; Kol 2,1; 4,12). Da ljudska patnja, sjedinjena s Kristovom

⁹⁴ Usp. isto, str. 82-84.

⁹⁵ Usp. I. SANNA, *Sacro Cuore di Gesù*, u: *Nuovo dizionario di spiritualità*, cit., str. 1351.

⁹⁶ Usp. J. SCHARBERT, *Dolore*, u: *Dizionario teologico*, I, str. 526-527.

djeluje na spasenje drugih, sasvim je jasno iz Kol 1,24.⁹⁷ Skriven nam je pak način kako se to ostvaruje.

4. *Posredovanje Kristove ljubavi koja nam se očituje u Križu.* Pro-matramo li patnje i nevolje koje smo proživljavali i proživljavamo u tra-gedijama pojedinaca, obitelji i naroda, duševno i tjelesno, sasvim je oči-to da je tome uzrok neljubav, mržnja, grijeh. Ljubav naime uvijek služi životu, a ne muči ga i ne uništava, pogotovo ne na brutalan način. Nije na nama da ovdje istražujemo konkretne grješne čine i krivce za njih, nego želimo istaknuti kako Isus svojim križem otkupljuje i ovu patnju i ove grijeh-e i kako smo pozvani da s Kristom sudjelujemo na otkupljenju ovog preteškog stanja, da s Kristom budemo suotkupitelji, nositelji spa-senja i novog života.

5. *Egzistencijalna i vitalna razina zadovoljštine i suotkupljivanja.* Na biološkoj razini bolesniku se pomaže tako da mu se daje hrana i lije-kovi, transfuzija krvi, presađuje organe, koštana srž. Na području duha događa se nešto slično: na području ljubavi i u svim oblicima manjka te ljubavi i neljubavi, sve do mržnje u raznim njezinim stupnjevima, tre-ba unijeti Kristovu ljubav. Naknada se može dati samo darivanjem ("transfuzijom") ljubavi, već prema gubitku te ljubavi u danom času. No, razlika je između biološke i nadnaravne transfuzije, što se u ovoj drugoj ne može pretjerati!

Budući da je to vitalno pitanje našeg duhovnog krvotoka, to je onda potrebna svakodnevna nadoknada za nedostatak ljubavi ili možda za čine protuljubavi.

Isus to čini svaki dan. Ali on treba i nas kao svoje udove, kao svo-je duhovne prijenosnike, arterije, koje vode tu "krv" u ranjene "udove" njegova Tijela, već prema stupnju naše duhovne zrelosti, kako vidimo kod pojedinih svetaca.

* * *

*Klanjamo ti se, Kriste, i blagoslivljamo te,
jer si svojim svetim križem svijet otkupio!*

"Sada nalazim radost u patnjama koje podnosim za vas - i tako u svojem tijelu dopunjujem što nedostaje Kristovim mukama - za Tijelo njegovo, koje je Crkva" (Kol 1,24).

97 Usp. isto.

COMPARTECIPAZIONE ALLA SOFFERENZA REDENTRICE DI CRISTO

Sommario

La sofferenza, presente nella vita dell' individuo, della famiglia e della società, e che l'uomo cerca in tutti i modi di lenire e di respingere, acquista un nuovo significato se viene guardata alla luce della Rivelazione e vissuta in unione con l'opera redentrice di Gesù Cristo. Unita alla passione e morte di Gesù, al Suo sacrificio della propria vita, come espressione più chiara della perfetta obbedienza al Padre e dell'insuperabile amore verso l'uomo, la sofferenza umana diventa salvifica e corredentrice. Gli esempi della storia ecclesiastica lo confermano e certamente ciò vale anche per l'uomo d'oggi.